

Myndighetstjänster
Pentti Hiltunen

12.1.2021

KA/20686/07.01.01.03.01/2020

VARAKTIG FÖRVARING AV VALHANDLINGAR

I arkivlagen (831/1994) avses med handlingar som ska förvaras varaktigt handlingar och informationsmaterial som det i eller med stöd av lag föreskrivs att ska arkiveras och som arkiveras efter att deras förvaringstid löpt ut.

Uppgifter om framställan

Justitieministeriet skickade 23.9.2020 en gallringsframställan till Riksarkivet som gällde varaktig förvaring av röstningsuppgifter i valdatasystemet i enbart digital form. Riksarkivets gallringsbeslut 1.7.2013 (AL/3217/07.01.01.03.02/2013) fastställer att både de röstningsuppgifter som införts i rösträttsregistret och valdagens analoga röstlängder ska förvaras varaktigt.

Enligt justitieministeriet finns det en del valnämnder som inte använder rösträttsregistret och som registrerar valdagens röstningsuppgifter endast i analoga vallängder. De valnämnder som använder rösträttsregistret parallellt med vallängder gör registreringar i båda. De valnämnder som använder rösträttsregistret istället för vallängder gör inte registreringar i vallängderna. Men även för dessa fungerar vallängden på papper som ett reservsystem, om till exempel det skulle förekomma ett driftbrott i rösträttsregistret på valdagen. De valnämnder som enbart använder rösträttsregistret skriver i slutet av dagen ut en lista över dem som röstat på valdagen.

Vissa kommuner har hört sig för hos Riksarkivet om möjligheten att arkivera (varaktigt förvara) valdagens uppgifter som registrerats i rösträttsregistret (elektronisk vallängd) enbart i digital form, varvid de analoga vallängderna från valdagen kunde förvaras på viss tid.

Riksarkivets tidigare gallringsbeslut gällande valhandlingar

Riksarkivets beslut 13.5.1994 (VA S 41/94) Valtiolisten ja kunnallisten vaalien ja kansanäänestysten asiakirjojen säilytysajat (Förvaringstider för handlingar som gäller statliga val och kommunalval samt folkomröstningar). Beslutet tillämpas på de valhandlingar som samlats från och med 1.1.1990. Enligt beslutet ska:

- vallängder och röstlängder som blir kvar hos kommunernas centralvalnämnder i samband med statliga val och folkomröstningar¹ förvaras varaktigt, på samma sätt som centralvalnämndernas protokoll och övriga bilagor till protokollen. Även valkretsarnas centralnämnders (i dag valkrets-nämndernas) protokoll jämte bilagor som överförts till länsstyrelserna (i dag regionförvaltningsverken), valkretsarnas vallängder och röstlängder², ansökningar jämte bilagor om publicering av partiernas och valmansföreningarnas kandidatlistor som inkommit till valkretsens centralnämnd samt exemplar av sammanställningen av kandidatlistor.

- vallängder och röstlängder som blir kvar hos kommunernas centralvalnämnder i samband med kommunala val och folkomröstningar förvaras varaktigt, på samma sätt som centralvalnämndernas protokoll och övriga bilagor till protokollen samt exemplar av sammanställningen av kandidatlistor.

¹ uppgifter om rösträtt och uppgifter om utövande av rösträtt eller avstående från utövande av rösträtt

² valkretsarnas centralnämnders val- och röstlängder har inte samlats sedan 1.1.1996

Myndighetstjänster
Pentti Hiltunen

12.1.2021

KA/20686/07.01.01.03.01/2020

Riksarkivets beslut 1.7.2013 (AL/3217/07.01.01.03.02/2013) Vaalitietojärjestelmän tietojen pysyvä sähköinen säilytys (Varaktig förvaring av valdatasystemets uppgifter i elektronisk form).

Enligt beslutet ska följande uppgifter i valdatasystemet förvaras varaktigt i elektronisk form: parti-uppgifter, koder, uppgifter om valets/folkomröstningens regionala indelning, uppgifter om röstningsställena, uppgifter om kandidatuppställningen, rösträttsuppgifter och uppgifter om slutliga resultat. I valdatasystemet (rösträttsregistret) ska uppgifter gällande förhandsröstning i val och folkomröstningar (elektronisk vallängd) förvaras varaktigt i elektronisk form. Även röstningsuppgifter från den egentliga valdagen och folkomröstningsdagen förvaras varaktigt i elektronisk form till den del uppgifterna har registrerats i valdatasystemet (elektronisk vallängd). Röstningsuppgifterna från den egentliga valdagen och folkomröstningsdagen förvaras varaktigt även som pappersutskrift (analog vallängd).

Beslutet från 2013 upphävde i praktiken beslutet från 1994 till följande delar: ansökningar om publicering av partiernas och valmansföreningarnas kandidatlistor och bilagor som inkommit till valkrets nämnderna (tidigare valkretsens centralnämnder) samt exemplar av sammanställningen av kandidatlistor och sammanställda kandidatlistor från kommunala val och folkomröstningar. Dessa uppgifter förvaras varaktigt i digital form som uppgifter i valdatasystemet (kandidatregister). Däremot förvaras protokoll från kommunernas³ centralvalnämnder och övriga bilagor till protokollen samt vallängder och röstlängder fortfarande varaktigt i analog form. Även valkrets nämndernas (tidigare valkretsens centralnämnder) protokoll jämte bilagor förvaras varaktigt.

Enligt 99 § (Förvaring av handlingar och tillbehör) i vallagen (714/1998): *Efter det att valresultatet har fastställts ska röstsedlarna och ett exemplar av sammanställningen av kandidatlistorna eller av kandidatförteckningen för presidentvalet läggas in i ett omslag som förseglas på det sätt som justitieministeriet bestämmer. De ska förvaras tills närmast följande motsvarande val har förrättats. Uträkningarna ska förvaras som bilaga till protokollet. Valkrets nämnden ska överlämna de handlingar och valtillbehör som den har i sin besittning till regionförvaltningsverket för förvaring. Valkrets nämnderna överför valhandlingar, även protokoll jämte bilagor som ska förvaras varaktigt, till regionförvaltningsverken. Val- och röstlängder överförs inte längre till regionförvaltningsverken, eftersom dessa uppgifter finns i digital form i valdatasystemet (rösträttsregister) och i analoga vallängder som arkiveras i kommunerna.*

Ordnande av val

Allmän rösträtt betyder att rösträtten är enbart beroende av sådana allmänna krav som varje medborgare i allmänhet uppfyller. Till exempel vid riksdagsval finns det enbart två villkor för rösträtten: 18 års ålder och finskt medborgarskap. Lika rösträtt betyder att varje röstberättigad har lika rätt att påverka valresultatet, dvs. alla har samma antal röster, dvs. en röst. Röstandet ska ske inför valmyndigheten. Valmyndigheterna är:

Den högsta valmyndigheten vid val är justitieministeriet, som har det övergripande ansvaret för valen. Ministeriet har till uppgift att koordinera valberedningsarbetet och ge valanvisningar till

³ I Riksarkivets (arkivverket) beslut 3.9.2001, KA 158/43/01, Kommunala handlingar som förvaras varaktigt, hänvisas till beslutet från 1994 (i fråga om valhandlingar gäller Riksarkivets beslut (VA S 41/94).

Myndighetstjänster
Pentti Hiltunen

12.1.2021

KA/20686/07.01.01.03.01/2020

andra myndigheter. Dessutom har ministeriet till uppgift att upprätthålla och utveckla valdatasystemet (VAT). Andra valmyndigheter är

- 1) valkrets nämnderna: var och en valkrets nämnd fastställer vid riksdagsval kandidatuppställningen samt räknar och fastställer valresultatet i valkretsen
- 2) de kommunala centralvalnämnderna: var och en centralvalnämnd sköter de allmänna arrangemangen inför val i kommunen. Vid kommunalval sköter den också kandidatuppställningen och resultatuträkningen
- 3) valnämnderna: var och en valnämnd sköter arrangemangen i samband med röstningen på valdagen i vallokalerna
- 4) valbestyrelserna: i varje kommun finns minst en valbestyrelse som sköter arrangemangen i samband med förhandsröstning på anstalter i kommunen
- 5) valförrättarna på förhandsröstningsställena i hemlandet: på vart och ett allmänt förhandsröstningsställe i hemlandet finns minst två valförrättare som sköter arrangemangen i samband med förhandsröstningen på förhandsröstningsstället
- 6) valförrättare vid hemmaröstning: valförrättare till hemmaröstning förordnas av den kommunala centralvalnämnden
- 7) valförrättarna vid beskickningarna och finska fartyg: på var och en beskickning eller dess verksamhetsställe som förordnats till förhandsröstningsställe finns minst en valförrättare som sköter arrangemangen i samband med förhandsröstningen vid beskickningen eller dess verksamhetsställe. Om det på ett finskt fartyg för personalen ordnas möjlighet till förhandsröstning, sköter en valförrättare arrangemangen i anslutning till denna
- 8) Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata: myndigheten för digitalisering och befolkningsdata upprättar ett rösträttsregister, registrerar indelningen i röstningsområden och för ett register över röstningsställena
- 9) utrikesministeriet: sköter arrangemangen i anslutning till förhandsröstningen utomlands.

Rösträttsregistret

Ett delsystem i valdatasystemet är rösträttsdatasystemet (rösträttsregistret), till vilket namnen på alla som är röstberättigade i respektive val plockas ur befolkningsdatasystemet (BDS). Registret upprättas skilt för varje val. Till var och en som tas upp i registret skickas ett meddelandekort i vilket det meddelas att personen i fråga är röstberättigad vid valet. Rösträttsregistret vinner laga kraft den 12 dagen före valdagen. Rösträttsregistret används på alla förhandsröstningsställena och i registret görs en anteckning för var och en som har röstat på förhand. Efter förhandsröstningen matas vallängderna, som ska finnas på röstningsställena på valdagen, ut ur registret. Det är dock möjligt att också på valdagen använda rösträttsregistret i stället för vallängderna.

I justitieministeriets utredning Livscykelrapport om valdatasystemet (2020:6) konstateras bl.a. följande: *i synnerhet en utvidgad användning av elektroniska vallängder vid vallokalerna skulle förbättra informationens omfattning och kvalitet. I dag finns det till exempel inte närmare uppgifter om röstandet på valdagen i elektronisk form som skulle omfatta hela landet... Den elektroniska vallängden har inte ersatt vallängden på papper då den elektroniska vallängden endast används vid*

Myndighetstjänster
Pentti Hiltunen

12.1.2021

KA/20686/07.01.01.03.01/2020

cirka en tredjedel av vallokalerna på valdagen. Vid utvidgande av användningen av elektroniska vallängder har kostnaderna och logistiken gällande kommunernas utrustningsupphandling upplevts som utmanande. I stora städer är inställningen till elektroniska vallängder tudelad: till exempel Helsingfors och Esbo använder inte en elektronisk vallängd, medan alla vallokaler på valdagen i Vanda och Tammerfors är elektroniska... Helt elektroniska processer förutsätter driftsäkerhet vid kritiska tidpunkter under valförrättningen. Störningar i nätverksanslutningar eller elavbrott får inte störa valförrättningen. I dag finns det alltid parallellt med till exempel elektroniska vallängder även vallängder på papper så att röstandet på valdagen kan förrättas i alla situationer. Tanken om papperslösa val realiserar inte om man på grund av reservarrangemangen är tvungen att i alla fall producera fysiskt material i förväg. Utan de reservarrangemang som används i dag skulle det vara svårare i undantagssituationer att ordna nödlösningar för att förrätta valet ... Man har identifierat flera operativa utvecklingsbehov. De viktigaste av dessa är reformen av den elektroniska vallängden och digitaliseringen av kandidatuppställningen, vilket kunde öka valens digitaliseringsgrad.

Varaktig förvaring av uppgifter i rösträttsregistret

Det varaktiga förvaringsvärdet (arkivering) av röstningsuppgifter (uppgift om utövande av rösträtt/avstående från utövande av rösträtt) har motiverats i promemorian till Riksarkivets gallringsbeslut 1.7.2013 (AL/3217/07.01.01.03.02/2013) som lyder bl.a. enligt följande: värdefulla uppgifter för forskning är uppgifter på individnivå om medborgare som deltagit i val och folkomröstningar (vallängder och röstlängder). Det finns inget skäl att ändra denna bedömning, men det är möjligt att förbättra valförrättningens digitalisering och samtidigt forskningens förutsättningar så att man i så många kommuner eller valnämnder som möjligt på valdagen använder endast rösträttsregistret för registrering av röstningsuppgifter och frångår användningen av vallängder. Vallängderna kan dock fortsättningsvis skrivas ut vid vallokalerna på valdagen i fall det skulle förekomma driftstörningar i rösträttsregistret. Om en kommun eller valnämnd i egenskap av valmyndighet använder endast rösträttsregistret för registrering av röstningsuppgifter är de analoga vallängderna i detta fall handlingar som ska förvaras på viss tid. Om kommuner eller valnämnder inte för in valdagens röstningsuppgifter på ett omfattande sätt i rösträttsregistret, utan använder även analoga vallängder för registrering av valdagens röstningsuppgifter ska även de analoga vallängderna förvaras varaktigt enligt beslutet från 2013.

Förslag till beslut

Jag föreslår att Riksarkivet beslutar med stöd av 8 § och 11 § i arkivlagen (831/1994) om varaktig förvaring av uppgifter i rösträttsregistret på det sätt som anges i beslutsutkastet. Jag föreslår att detta beslut tillämpas från och med 1.1.2021.

Jag föreslår att det i beslutet fastställs att kommunerna får förvara protokoll jämte bilagor från kommunernas centralvalnämnder enbart i digital form enligt Riksarkivets beslut 22.8.2016 (AL/6411/07.01.01.03.01/2016) om varaktig förvaring i elektronisk form av protokoll jämte bilagor från kommunala organ och organ inom organisationer som sköter en offentlig uppgift.

Eftersom regionförvaltningsverken har beredskap att varaktigt förvara (arkivera) protokoll jämte bilagor som tillkommit i elektronisk form och som ska förvaras varaktigt från valkrets-nämnder, fö-

Myndighetstjänster
Pentti Hiltunen

12.1.2021

KA/20686/07.01.01.03.01/2020

reslår jag att valkrets nämnderna överför dessa handlingar enbart i digital form till regionförvaltningsverken. Alternativt kan regionförvaltningsverken digitalisera analoga valhandlingar som ska förvaras varaktigt och som överförs till dem och införa dem i ärendehantering.